

BACHELOROPPGAVE

Bærekraftig utvikling i barnehagen

Sustainable development in kindergarten

Kandidatnummer: 417

BLUBACH 2019/20

Barnehagelærerutdanning

Høgskolen på Vestlandet

Veileder: Anne Myklebust Lynngård

Innleveringsdato: 02.06.2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Summary

Sustainable development is a subject that is widely discussed and gets a lot of attention in today's society. When the framework plan for kindergarten was revised in 2017, sustainable development became a separate subject, which sets guidelines for the educational programme and what the children will learn in kindergarten

In this assignment, I have examined how you as an educational leader can create interest in sustainable development in the kindergarten. To find out, I have had qualitative interviews with two educators, while applying observations made by an activity with a children's group. The interview and the activity form the basis for the choice of theory and how the thesis has been discussed.

What I have found is that the educational leader has a great responsibility to make children feel an affinity to nature. In order for children to have a desire to protect their care of nature, they must have good nature experiences at an early age, have the opportunity to be curious and have good role models both in kindergarten and at home. Furthermore, it is important that the educational leader keeps up to date with the knowledge that she or he is expected to have in relation to, for example, the topic of sustainable development. A large part of planning the educational work in the kindergarten will be based on children's participation. Children should not take decisions they are not big enough to take, or feel responsible for the environmental problems that are in the world. But we will give early responsibilities and tasks that they master, in that way they will feel a greater affinity to society and they will be formed to become eco— citizens.

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning	4
1.1	Valg av problemstilling	4
1.1.1	Avgrensing i oppgaven	4
2.0	Teoretisk tilnærming	5
2.1	Barnehagen og pedagogens rolle	5
2.2	Bærekraftig utvikling og rammeplanen 2017	5
2.3	De fire pilarene	6
2.3.1	Økologi	7
2.3.2	Økonomi	9
2.3.3	Sosial og kulturell	10
2.3.4	Politikk - et godt styresett	11
2.4	Læring igjennom lek og fellesskap	12
2.4.1	Tre pedagogiske arbeidsmetoder	13
2.5	Søppelhåndtering i barnehagen	14
2.6	Barns lek og fantasi	15
3.0	Metode	16
3.1	Valg av informant	16
3.2	Valg av metode	17
3.3	Kvalitativt forskningsintervju	18
3.4	Etikk	18
3.5	Reliabilitet og validitet	19
4.0	Resultat og drøfting	20
4.1	Resultat fra intervjuer	20
4.1.1	Å plukke søppel - en måte å lære og ta vare på naturen	20
4.1.2	Barns medvirkning	23
4.2	Resultat fra observasjoner	24
4.2.1	Krokodiller	24
4.2.2	Se det er boss	26
5.0	Avsluttende drøfting og konklusjon	27
6.0	Litteraturliste	29
	Vedlegg 1 - Didaktiskplan, søppelplukking med samlingsstund	32
	Vedlegg 2 - Intervjuguide 1	35
	Vedlegg 3 - Intervjuguide 2	36

1.0 Innledning

I 2017 ble rammeplanen revidert og bærekraftig utvikling ble løftet frem som et verdigrunnlag alle barnehager skal ha fokus på og bygge virksomheten sin rundt. Bærekraftig utvikling handler i barnehagen om å lære barn å bli kjent med seg selv, utvikle vennskap og gi de en begynnende forståelse av hvordan de kan ta vare på kloden. I denne oppgaven skal jeg ta for meg hvordan pedagogisk leder kan skape interesse for bærekraftig utvikling hos barna. Hvilke metoder blir brukt, hva vektlegges i det pedagogiske arbeidet og blir barnas stemme hørt? Dette er noe jeg synes er spennende og viktig i dagens samfunn, jeg har derfor valgt bærekraftig utvikling som tema i min bacheloroppgave.

1.1 Valg av problemstilling

Jeg har valgt problemstillingen: *Hvordan kan du som pedagogisk leder skape interesse for bærekraftig utvikling i barnehagen?* Grunnen til dette valget er på bakgrunn av utviklingsarbeidet i praksisperioden 2019/20 som gikk ut på at jeg brukte en fantasifigur for å skape interesse for tema. Jeg syntes det var interessant å se hvordan man kan komme ned på barnas nivå, gjøre det pedagogiske arbeidet på barnas premisser og bruke barns medvirkning i planleggingen. Derfor ønsker jeg i bacheloroppgaven å finne ut hvordan andre pedagogiske ledere arbeider med samme tema og hvordan de opplever å bruke en fantasifigur. I denne prosessen ønsker jeg også å lære mer om tema og videreføre kunnskapen jeg tilegner meg i barnehagen som pedagogisk leder.

1.1.1 Avgrensning i oppgaven

Bærekraftig utvikling er et stort emne som defineres av verdenskommissjonen for miljø og utvikling (1987) slik: ” *Bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov (VMU, s. 42)* ” . I barnehagen blir bærekraftig utvikling løftet frem i flere av fagområdene i rammeplanen (2017) og som et eget kapittel. Jeg har valgt å avgrense oppgaven til det pedagogiske opplegget og hvordan pedagogisk leder kan få barn interessert og engasjert i bærekraftig utvikling. Jeg har spesielt valgt å trekke frem de fire pilarene, hvordan noe er bærekraftig i skjæringspunktet av disse fire, samtidig som jeg har fokusert på relevante arbeidsmetoder å bruke i det pedagogiske arbeidet.

Jeg vil drøfte denne oppgaven ut i fra funn i intervjuene og observasjoner gjort i praksis. I tillegg begrenser jeg meg ved å fokusere på pedagogens rolle, barns medvirkning og hvordan man kan si at noe er bærekraftig. Jeg legger også vekt på barns læring igjennom lek, og hvordan dette kan påvirke det pedagogiske arbeidet. På grunn av Covid - 19 har det vært vanskelig å gjennomføre de kvalitative forskningsintervjuene med informantene i barnehagen, men jeg har fått svar fra to informanter på mail. Videre består oppgaven av et pedagogisk opplegg gjennomført i en av to barnehager.

2.0 Teoretisk tilnærming

På bakgrunn av at bacheloroppgaven har et begrenset antall ord, og tema bærekraftig utvikling er stort har jeg måtte begrense meg i valg av litteratur. I oppgaven har jeg anvendt litteratur jeg mener er relevant for å kunne svare utdypende på problemstillingen og svarene fra intervjuene.

2.1 Barnehagen og pedagogens rolle

Barnehagens samfunnsmandat er i samarbeid med hjemmet å ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for utvikling. (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.7) Barna skal lære å bli kjent med seg selv, utvikle vennskap og få en begynnende forståelse av hva bærekraftig utvikling dreier seg om. Det pedagogiske arbeidet skal ta utgangspunkt i barnehagens verdigrunnlag når for eksempel tema bærekraftig utvikling skal planlegges. (Kasin, 2019, s.12)

I rammeplanen 17 (s.16) står det at pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet. Det vil si at pedagogisk leder i barnehagen har som oppgave å se måter tema bærekraftig utvikling kan introduseres for barnegruppen. Målet med å introdusere tema så tidlig som i barnehagen er for å internalisere grunnleggende verdier, utvikle holdninger, og etablere handlingsmønstre og vaner som fremmer et bærekraftig samfunn. (Kasin, 2019, s.14)

2.2 Bærekraftig utvikling og rammeplanen 2017

I vår felles fremtid (Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, 1987; heretter referert til som VMU) defineres begrepet bærekraftig utvikling på følgende måte: ” *Bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov* ” (VMU, s.42). Denne rapporten ble utarbeidet av

FN-kommisjonen World Commission on Environment and Development (WCED), i Norge er den kalt Brundtlandkommisjonen. UNESCO (2019) deler bærekraftig utvikling inn i fire pilarer, og for å oppnå bærekraftig utvikling er det avgjørende å harmonisere disse fire kjerneelementene (Kasin & Haugen, 2019, s.36). Disse vil det bli gjort rede for under kapitel 2.3.

Pedagogisk leder har et ansvar for et mandat og et ansvar for å gjøre arbeid med miljø og natur til en del av barnehage arbeidet og sammen sette demokratiske verdier som respekt, likeverd og medvirkning på dagsorden (Odegard, 2015, s. 33-34). Rammeplanen for barnehagen er en av mandatene pedagogisk leder må inkludere i sitt arbeid, den gir en tydelig struktur for hva barnehagens innhold skal være og hvilket ansvar barnehagen har. I 2017 kom det et nytt verdigrunnlag som omfatter bærekraftig utvikling som alle barnehager skal ha fokus på, og bygge sin virksomhet rundt. Det står blant annet at:

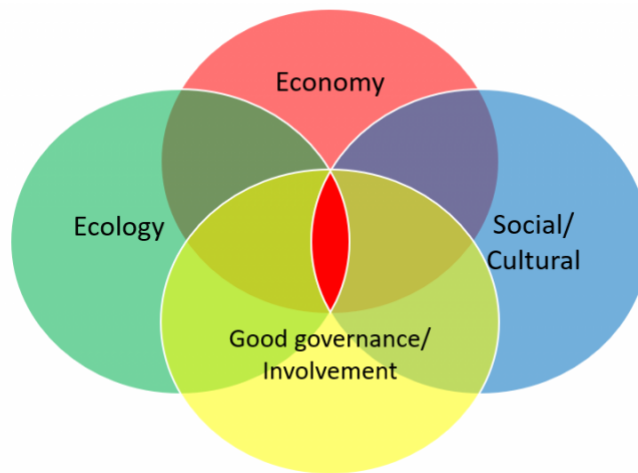
Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. De skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.
(Utdanningsdirektoratet, 2017, s.10-11)

Slik det løftes frem i rammeplanen kan det tolkes dithen at barna i barnehagen skal gis muligheten til å være aktive deltakere i sitt eget liv, lære hvordan de skal ta vare på hverandre og naturen rundt oss. (Odegard, 2015, s. 34) Hvis rammeplanens mål for bærekraftig utvikling skal kunne realiseres må pedagogisk leder ha relevant kompetanse om bærekraft, og evne til å reflektere kritisk over forbruksvalg, være en god rollemodell for barna, og være bevisst på hvordan man som individ kan bidra for å handle i retning av en bærekraftig framtid. (Bergan & Bjørndal, 2019, s.22)

2.3 De fire pilarene

Begrepet bærekraftig utvikling kan bli oppfattet og tolket på forskjellige måter. Men, til tross for de ulike oppfatningene og tolkningene er det en felles forståelse for at begrepet tar for seg de fire pilarene økologi, økonomi, politisk, sosial og kulturell. Disse vil det være viktig å se i sammenheng med hverandre, da bærekraftig utvikling må befinne seg i skjæringspunktet

mellom alle fire. I barnehagen knyttes den politiske pilaren til et godt styresett og pedagogens rolle for å fremme demokrati og medvirkning. (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 22)

Figur 1 De fire pilarer i bærekraftig utvikling

I boka *Environmental Education for Our Common Future* har Benedict og UNESCO (United Nations Education, Scientific and Cultural Organization) satt opp 4 hovedmål for miljøpedagogisk arbeid (Buaas, 2012, s. 16):

1. Affektive eller følelsesmessige mål – utvikle kjærlighet, respekt og ydmykhet overfor natur og mennesker
2. Moralske eller etiske mål – utvikle ansvarsholdning, solidaritet, likeverd og samarbeid om problemløsning
3. Kognitive mål – utvikle forståelse for samspill mellom ressurser, økonomi, politikk og sosiale systemer, og hvordan folk i ulike deler av verden avhenger av hverandre
4. Handlingsmål – utvikle problemløsende og handlingsrettet atferd

2.3.1 Økologi

” Økologisk bærekraft handler om å ivareta naturmiljøet, som betyr å bevare og verne om jordens artsmangfold, genetisk mangfold og mangfold av naturtyper tilpasset de ulike artenes behov (Bergan & Bjørndal, 2019, s. 26-27). ” Overført til barnehage kan vi se for oss at barn utøver omsorg for fugler og dyr, de inspireres til å plukke søppel og plast i naturen, og de får grunnleggende opplæring i hvordan kildesortere. Aktiviteter som dette gir barna innsikt i

arts mangfold og samspillet i naturen, dette kan bidra til at barn får en relasjon til naturen, og et ønske om å verne om den. Personalet i barnehagen må være våkne og tilstede slik at de får med seg hva som interesserer barna. (Bergan & Bjørndal, 2019, s.26)

Videre kan man se på naturen som en gigantisk lekeplass, en fantastisk arena for barns utfoldelse og lek. I naturen er det variert terreng, muligheter for en rekke opplevelser, bruk av sanser, sosial trening, språktrening, motoriske utfordringer og dannelses. Heggen og Langholm (2019, s.169) mener at det er naturfølelsen, følelsen av trygghet i naturen, kunnskap om naturen og følelsen av tilknytning til den, er en forutsetning for at barn skal ønske å bidra til en bærekraftig utvikling. Dette kan knyttes videre til Chawla (2006) som hevder at positive naturopplevelser i barndommen og gode rollemodeller er en av de viktigste faktorene for at barn skal bli miljøvernere som voksne (2019, s.176). For å understreke hvor viktig det er at barn får oppholde seg i naturen og utvikle et forhold til den, har Louv (2005) sett på hva effekten av mangel på lek i naturen er. Louv (2005) mener det fører til ulike forstyrrelser hos barn, og betegner det som ” nature deficit disorder ” (Heggen og Langholm, 2019, s.176). I tillegg har Heggen (2015) skrevet en artikkel hvor det blir sett på hva som er utgangspunktet til arbeid med bærekraftig utvikling i barnehagen. Heggen (2015) mener det er igjennom fokus på å utvikle naturfølelse som danner grunnlaget for at barn blir miljøengasjerte. Carson (1956) trekker også frem hvor viktig det er å rette barnas oppmerksomhet mot naturens underlige virkelighet. Disse tankene til Carson (1956) har i senere tid blitt videreutviklet og barns miljøengasjement presenteres ofte som en stigende modell kalt miljøtrappa. Miljøtrappa viser hvordan erfaringer bygger på hverandre, danner et grunnlag for engasjement og viser hvordan utdanning for bærekraftig utvikling kan synliggjøres gjennom naturfølelse (Heggen, 2015, s. 119). Så det man kan tenke seg er at alle disse påstandene viser en direkte kobling mellom naturopplevelser og bærekraftig utvikling.

I rammeplanen (2017) brukes begrepet bærekraftig utvikling innenfor fagområdet natur, miljø og teknologi: ” får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 52)”. For og oppnå dette skal personalet i barnehagen legge til rette for mangfoldige naturopplevelser, bruke naturen som en arena for lek, undring, utforskning og læring. Samtidig som de gir barna tid og anledning til å reflektere, stille spørsmål, og samtale om det de har opplevd og erfart (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 52). Heggen (2015) påpeker at bærekraftig utvikling i stor grad blir praktisert innenfor pilaren

økologisk bærekraft i barnehagen. Dette begrunner Heggen (2015) med miljøtrappen og trekker frem at norske barnehagers bevisst velger å fremme nærhet til natur og utvikle naturfølelse som utgangspunkt for bærekraftig utvikling. (Heggen, 2015, s. 130)

2.3.2 Økonomi

” Økonomisk bærekraft handler om å utjevne økonomiske forskjeller i verden, redusere forbruk og fordele goder (Bergan & Bjørndal, 2019, s.27). ” I Norge i dag får de aller fleste barn og voksne tilfredsstilt sine grunnleggende behov som mat, drikke, klær, tak over hodet, trygghet og utdanning. Likevel kan NAV vise til tall som er økende når det gjelder fattigdom i Norge, spesielt blant innvandrerfamilier. En viktig oppgave barnehagemandatet har er å utjevne disse sosiale forskjellene (Utdanningsdirektoratet, 2017). Denne dimensjonen er det lite fokus på i barnehagen, spesielt i tidlige barneår. Dette fordi det generelt er få barn som har kognitive ferdigheter i matematikk og abstrakt tenkning i barnehagen. (Bergan & Bjørndal, 2019, s.27)

For å koble det økonomiske i bærekraftig utvikling til barnehage, kan forbruket en barnehage har i løpet av ett år være et utgangspunkt. Langholm og Heggen bruker økologisk fotavtrykk og økologisk håndavtrykk når de omtaler forbruk og reduksjon av forbruk (2019, s. 190). Forbruket er relevant når det gjelder det økonomiske, men også når det gjelder godt styresett og den politiske pilaren. Videre skriver Langholm og Heggen at driften til barnehagen i stor grad handler om innkjøp av nye leker og forbruksvarer til mat og hygiene. Disse valgene kan barna og personalet ta sammen, ved å for eksempel ta i bruk verktøyet økologisk håndavtrykk. Teng opp en hånd sammen med barna og skriv på hver finger hva barnehagen skal bli bedre på, som da for eksempel kan være å kjøpe mer kortreist mat eller ikke kjøpe nye leker. Når det handler om å kjøpe nye leker argumenterer Buaas (2012, s. 99) for å bruke naturmaterialer, disse er miljøvennlige og billige. Naturmaterialer er i tillegg tilgjengelig hele året, de har preget menneskers hverdag igjennom all tid og hatt stor kulturell betydning. Videre skriver Buaas (2012) om hvordan forskjellige møter med naturmaterialer kan trekkes inn i fagområdene i rammeplanen, eksempler som blir nevnt er blant annet natur, helse og bevegelse, matematikk og kunst, kultur og kreativitet.

2.3.3 Sosial og kulturell

” Den sosiale og kulturelle dimensjonen av bærekraft handler om å ivareta menneskers ve og vel i et inkluderende fellesskap (Bergan & Bjørndal, 2019, s.28). ” Det betyr i følge Kasin (2019, s.71) at det bærekraftige samfunnet er et samfunn der mennesker får dekket grunnleggende behov, føler trygghet, og mennesker får påvirke eget liv å delta i utviklingen av samfunnet. Bærekraftig utvikling handler i svært stor grad om å vise solidaritet med kommende generasjoner og ikke bare tenke på egne behov (Kasin, 2019, s.75).

For at mennesker skal kunne påvirke sitt eget liv, delta i beslutninger og generelt delta i samfunnet de lever i må samfunnet styres med demokrati. Ifølge den nederlandske pedagogen og demokratiforskeren Gert Biesta (2011, s. 146-47) handler demokratisk deltakelse om og ikke bare bidra til beslutninger, men også delta i en prosess der man selv endres. Tanken til Biesta (2011) er at mennesker som deltar i et demokratisk samfunn dannes til å anlegge en demokratisk tankegang og derav handle demokratisk i livet. I rammeplanen står det at ” *Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag* (Utdanningsdepartementet, 2017, s. 9)”. Det vil i overført betydning si at barna skal få lov til å være med å ta beslutninger, på den måten vil de oppleve å bli tatt på alvor av de voksne. Videre kan barn få ytre sine meninger om hva de ønsker seg i barnehagen eller i større grad får medvirke sin egen hverdag. Når barn får lov til å være med å ta slike avgjørelser vil de i større grad føle en inkludering og opplevelse av at de har en innflytelse på egen hverdag. (Kasin, 2019, s.77)

Personalet i barnehagen har en forpliktelse overfor barna å la de medvirke i barnehagens virksomhet. Målet med at barna får medvirke i forhold til tema bærekraftig utvikling er at de skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Dette krever at de ansatte i barnehagen må arbeide med å se og anerkjenne barnet (Kasin, 2019, s.84). Ifølge den australske forskeren Julie Davis (2014, s. 25-26) er barns rettigheter og medvirkning svært positivt i forhold til den bærekraftige utviklingen i samfunnet. Dette fordi barn kan konstruere og kommunisere meninger om verden og egen situasjon, bidra med nye ideer, og de kan ha perspektiver og innsikter som kan hjelpe voksne til å få en bedre forståelse av erfaringene sine. (Kasin, 2019, s.142)

Når det kommer til barns rettigheter, medvirkning til egen hverdag og retten til å være et selvstendig menneske. Var Norge et av de første landene som ratifiserte FNs konvensjon om barns rettigheter (1991). Denne konvensjonen har som utgangspunkt at barn er en sårbar men også en bevisst samfunnsgruppe. For det er viktig å huske på at barn er samfunnsborgere og har på lik linje som voksne rettigheter. Ifølge Anne Trine Kjørholt (2010, s. 12) har det skjedd et skifte når det gjelder synet på barn og barndom. Betydningen av barns status som kompetente aktører som kan bidra i utformingen av eget liv og samfunnet fremheves i forskningsmiljøer, politikken og innenfor de barnefaglige miljøene. (Kasin, 2019, s.83) FNs konvensjon om barns rettigheter førte også med seg lover slik som barnevernloven, barneloven og barnehageloven.

2.3.4 Politikk – et godt styresett

Politikk eller et godt styresett er en viktig dimensjon for å kunne iverksette tiltak for bærekraftig utvikling. Heggen (2015) mener at hva som kan anses som et godt styresett er kulturelt betinget, og at når det gjelder bærekraftig utvikling i norske barnehager vil den fjerde pilaren omhandle føringer fra lover, forskrifter og politiske beslutninger. I Norge vil det derfor være naturlig å se på det pedagogiske virket i barnehagen, gjennom barns medvirkning og dere muligheter for å være aktive deltakere i samfunnet (Heggen, 2015, s.119). Heggen (Heggen et al., 2019, s. 395-397) påpeker at barn og personalet i barnehagen har ulike forutsetninger for å være eller bli øko – borgere. Men igjennom barns medvirkning, nysgjerrighet og engasjement kan barna øke de ansattes kompetanse både når det gjelder nye løsninger, aktiviteter og for å gi de støtte for å selv bli øko – borger. Videre poengterer Heggen (Heggen et al., 2019, s. 395-397) at personalet i barnehagen bør se på barn som både å være og å bli øko – borger. På denne måten kan barn bidra til å finne nye og uventede måter å arbeide videre med bærekraftig utvikling. Pedagogisk leder må også følge føringene fra rammeplanen (2017) når det gjelder arbeid med team. Samt at barnehageeier har muligheten til å avgjøre om barnehagen skal bli miljøsertifiserte gjennom ordninger som Grønt Flagg eller Miljøfyrtårn. Dette er to aktiviteter som legger føringer spesielt når det gjelder økologisk og økonomisk bærekraft (Bergan & Bjørndal, 2019, s.26).

Når det gjelder bærekraftpilaren politikk - godt styresett og pedagogens rolle er det relevant å trekke frem viktigheten av det å være en god rollemodell, både som pedagogisk leder og annet personalet i barnehagen. I tillegg vil pedagogens rolle knyttes opp mot pedagogiske metoder

for å lære barn om sammenhenger for bærekraftig utvikling, og hvordan barn kan få tilknytning til naturen som nevnt i kapittel 2.2.

2.4 Læring igjennom lek og fellesskap

UNESCO (2018) sin rapport hevder at bærekraftig utvikling handler i stor grad om sammenhenger mellom alle dimensjonene av bærekraft. I barnehagens rammeplan står det:

Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser. Barna skal få undersøke, oppdage og forstå sammenhenger, utvide perspektiver og få ny innsikt. Barna skal få bruke hele kroppen og alle sanser i sine læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfellesskap der barna skal få bidra i egen og andres læring. (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.22)

Med bakgrunn i dette sitatet fra rammeplanen vet vi at barn lærer igjennom egne erfaringer og igjennom informasjon de tilegner seg i fra personalet i barnehagen eller i hjemmet. Hvordan vi som personalet svarer barn på spørsmål de har til forskjellige temaer er avgjørende for deres dannelsesprosess og læring (Sageidet, 2019, s. 54). Vygotskij (2001) hadde en tanke om at de sosiale samhandlingene er selve utgangspunktet for tenkning og for språk, han mente at samspillet mellom mennesker er grunnleggende for all læring (Askland & Sataøen, 2016, s.196). Dette kan vi knytte videre til Bråten (1996) som mente at barnet blir født inn i et kulturelt fellesskap, men at det er samhandlingene i dette fellesskapet som legger grunnlaget for videre utvikling (Askland & Sataøen, 2016, s.196).

I 2012 gjorde Hammer en undersøkelse i barnehage som tok for seg: *”hvordan legges det til rette for læring innenfor fagområdene, og hva ligger til grunne for den pedagogiske praksisen?* (Hammer, 2012, s. 225)”. Hammer mener at pedagogisk leder har et viktig ansvar for å tilrettelegge aktiviteter som gir muligheter for positive opplevelser og læring. Dette fordi alle barn ikke nødvendigvis retter oppmerksomheten mot naturens mangfold eller fenomener. Kunnskap er et produkt av et fellesskap (Hammer, 2012, s. 225). Videre uttrykker Hammer at barns initiativ og nysgjerrighet må bli tatt på alvor, og støtter seg på Siraj – Blatchford (2009) sin mening om at personalet i barnehagen må spille en aktiv rolle i barns læringsprosess. I overført betydning betyr det at de voksne må være i stand til å støtte barnet i deres kunnskapskonstruksjon, og ikke bare overføre egen kunnskap (Hammer, 2012, s.236). Når det gjelder barns læring mener Sommer, Samuelsson og Hundeide (2010) at små barns læring må foregå i overensstemmelse med væremåte og interesser. Små barn er av natur

aktive og trenger konkrete mål som tar sted i deres her – og – nå – situasjon. Dette er viktig å ta hensyn til når det pedagogiske opplegget skal planlegges opp i mot fagområdene (Hammer, 2012, s. 237). Videre skal vi nå se på hvilke pedagogiske metoder som kan være relevant å bruke innenfor en sosiokulturell forståelse av barns læring.

2.4.1 Tre pedagogiske arbeidsmetoder

Sageidet (2019, s. 54) tar utgangspunkt i tre pedagogiske metoder for å tilegne seg forskjellige innfallsvinkler hos barna i arbeid med bærekraftig utvikling i barnehagen. Disse forskjellige metodene er ”*læring gjennom sanser, inquiry – læring og fredspedagogikk* (Sageidet, 2019, s.54)” . Metodene har læringsfellesskap og tverrfaglighet som sentrale hovedpunkter.

Begrepet læringsfellesskap betyr å være med i et sosialt fellesskap med barn og voksne, hvor barna går inn i skapende prosesser som for eksempel kan være lek, samspill med andre eller utforskning. Lave og Wenger (1991) mente at selv de yngste barna (1-3 år) kunne føle seg ” hjemme” i et læringsfellesskap bare ved å delta, og samtidig stimulere språkutviklingen (Sageidet, 2019, s. 54). Det å arbeide tverrfaglig betyr at pedagogisk leder skal planlegge og iverksette opplegg med barn på kryss av de ulike fagområdene i rammeplanen, det finnes ingen begrensinger i fagkombinasjoner.

En av tre metoder å se barns læring på er ved bruk av sansene, og fokuset er på barns frie utforskning. Det er i samspill med naturen vi trener opp sansene og følelsene våre (Sageidet, 2019, s.55; Kükelhaus, 1995). I naturen er det stier igjennom skog som går opp og ned over gress, grus, mose, glatte røtter og steiner i alle fasonger. Stien kan ta deg langs et vann eller oppover en bekk og selve turen vil oppleves spennende og gi mange sanseerfaringer. I tillegg vil barna ta med seg erfaringer og mestringsfølelse da de på stien kan møte på utfordringer hvor de må hjelpe hverandre. Uten at barna selv merker det bruker de hver enkelt sans igjennom hele turen. Sageidet (2019) nevner også viktigheten av at de voksne legger til rette for å øve på sosial kompetanse, gi barna begynnende forståelse av økologi, artskunnskap og hvordan man skal ta vare på naturen. Nordahl og Midsund (2009) mener at læring i naturen både støtter språk, konsentrasjons - eller sosiale utfordringer hos barn. (Sageidet, 2019, s. 56)

Hvordan bruke inquiry – læring som arbeidsmetode? Hva er denne formen for læring?

Inquiry – læring er en form for utforskende læring med bakgrunn i vitenskapelig forskningsmetode (Sageidet, 2019, s. 58). Sageidet (2019) har nevnt noen helt sentrale elementer for å bruke denne måten til arbeide med bærekraftig utvikling. Pedagogisk leder og

de voksne på avdelingen går sammen med barna inn i en prosess som tar for seg oppdagelse, undring, utforskning, undersøkelser, eksperimentering, samspill og læring. Denne formen for læring bygger på ideen til Piaget, Vygotsky og Dewey, de så på barn som små forskere, problemløser og verdens oppdagere (Sageidet, 2019, s. 58). Når det gjelder bærekraftig utvikling er evnen til å være kreativ og problemløsende viktig i samfunnet, men også i små og store sammenhenger (Sageidet, 2019, s. 58). I inquiry - læring er det viktig at barna i fellesskap er medvirkende og aktive både når det gjelder prosessen og hva som skal være innholdet. I følge Vygotsky (2001) foregår både utvikling og læring i det sosiale samspillet med andre.

Den siste arbeidsmetoden Sageidet (2019) nevner er fredspedagogikk. Alfonso (2014) mente at dette var en måte små barn kunne tilegne seg kunnskap om bærekraftig utvikling på. I barnehagen blir fredspedagogikk gjerne knyttet opp i mot menneskerettigheter og Barnekonvensjonen. Målet til Alfonso (2014) med fredspedagogikk allerede i barnehagen er å utvikle bevissthet rundt valgene vi tar som verdensborger og etablere et verdenssyn for fred (Sageidet, 2019, s.65).

Sageidet (2019) oppsummerer bruk av sansene, inquiry - læring og fredspedagogikk som en tverrfaglig pedagogisk metode for å gi barn følelsesrelaterte, kognitive og etiske perspektiver på bærekraftig utvikling. (Sageidet, 2019, s. 65)

2.5 Sjøppelhåndtering i barnehagen

I fra kapitlene 2.3 har det tydelig kommet frem at de fire pilarene i bærekraftig utvikling er sterkt knyttet til hverandre. Et eksempel Heggen (2015) trekker frem er avfalls - sortering i barnehagen. Det kan være ulike motiver for å sortere avfall: Barnehagen ønsker og redusere avfallet sitt for å begrense miljøpåvirkningen, da er dette en økologisk faktor. Men kan også ses i sammenheng med et ønske om å lage en kompost, som igjen gir barna et innblikk i en økologisk prosess i naturen. Videre kan denne komposten brukes i en kjøkkenhage som kan ha motiv i både økologisk interesse og kulturell. Barna bør vite hvor maten kommer fra. Motivet for å sortere avfall kan også være for å redusere renovasjonsutgiftene, som er en ren økonomisk faktor. Eller det kan være at barnehagen ønsker å ha et fokus på miljøvern fordi søppelsortering skaper en arena der man kan diskutere miljø i barnehagen, da vil motivene bære preg av å være økologiske, sosiale og politiske faktorer. Hvis barna i barnehagen i

tillegg har et ønske om å sortere søppel og det innføres etter barnas ønske, kan de sees på som et aspekt av barns medvirkning. Som da gjør det politiske aspektet enda tydeligere (Heggen, 2012, s. 119).

Askeland (2011) mener at grunnlaget for holdninger og vaner hos mennesker etableres i de tidlige barneår, og barn er et resultat av hva de ser voksne i nær relasjon gjøre å si (Bergan, Utsi & Kremping, 2019, s. 168). Dette kan man knytte opp til det Bandura (1977) mente om at små barn lærer ofte gjennom å observere og modellere hva andre personer både gjør og sier (Bergan et al., 2019, s. 168). Som pedagogisk leder på avdeling skal man støtte barns initiativ, meninger og aktørskap med bakgrunn i bærekraftige holdninger og verdier (Kunnskapsdepartementet, 2018). Det er derfor viktig at man som pedagogisk leder og annet personal i barnehagen har gode holdninger til søppel, slik at det kan etableres gode hverdagsrutiner for fremtiden. Bergan (et al., 2019, s. 168) påpeker også at det er svært viktig å sørge for at barna får være med i prosessen og at deres stemmer blir hørt. Videre hevder Bergan (et al., 2019, s. 168) at på bakgrunn av at søppel og avfall er noe som omgir oss alle, både inne og ute hver eneste dag er dette en meningsfull tilnærming til å stimulere holdninger i praksis hos barna rundt det å ta vare på naturen.

2.6 Barns lek og fantasi

Lillemyr (2012, s.32) hevder at lek har mange forskjellige funksjoner for barn, og det er derfor vanskelig å gi en spesifikk forklaring eller definisjon av fenomenet lek. Men, en måte å se på lek mener Steinsholt (1998) er som et ” her og nå- fenomen” , som betyr at barna ” er i leken” . Det betyr at lek som fenomen blir en væreform som barnet har tilgang til, og som er sterkt preget av hit og dit- bevegelser og en paratellisk tilstand der innfall, fantasi, følelser og fleksibilitet får utfolde seg. Steinsholt (1998) påpeker at det i første omgang handler om at barna blir grepet av situasjonen, og gjennom leken skaffer barna seg erfaringer og gjør seg videre kjent med omgivelsene rundt. (Lillemyr, 2012, s. 32)

I følge Lillemyr (2012) kan leken sees på som en problemløsningsprosess i noen tilfeller. Det vil si at barnet utforsker miljøer og seg selv i forhold til evner, behov, interesser og andre forutsetninger. Skard (1972) mener videre at lek som problemløsning også kan ha livsfunksjoner ved at barn som erfarer noe de ikke helt forstår eller møter motgang kan bearbeidet de følelsene dette gir dem igjennom leken. Barn både utvikler seg og lærer i

uforpliktete lekesituasjoner. Videre mener Lillemyr (2012) at leken utvikle og styrke barnets selvoppfatning og identitet. Det er gjennom leken barnet lærer seg selv å kjenne og utvikler tillit og respekt. (Lillemyr, 2012, s. 33)

Når det gjelder barns lek mener Winther- Lindqvist (2012, s. 91) at ” *den sosiale fantasileken* ” er en form for lek hvor sosio-drama – en fortelling, blir snakket om og handlet i. I denne formen tar barna forskjellige roller og alle er innforstått med tema for leken, en måte å leke denne leken er som vi alle kjenner mor-far-barn. Winther- Lindqvist (2012, s. 91) påpeker at temaene til stadighet blir mer fantasifulle og fabulerende i takt med barnas språklige utvikling. I fantasileken tar barn med ting de ikke vet hva er, finner opp ting og tilfører de nye betydninger. Den voksnes rolle er i følge Winther- Lindqvist (2012, s. 91) å gi barna mange kulturopplevelser, erfaringer og fortellinger som kan inspirere til barns lek, samtidig som de kan bidra med nye idéer til leken.

3.0 Metode

For å få svar på problemstillingen min har jeg valgt å bruke et kvalitativt forskningsintervju. I tillegg velger jeg å ha med observasjoner fra praksis og selvskrevende praksisfortellinger fra en aktivitet gjennomført i barnehagen.

3.1 Valg av informant

Jeg har valgt å intervju pedagogisk leder på en småbarnsavdeling 0-3 år og en pedagogisk leder på mellomstor avdeling 3-4år. Grunnen til at jeg har valgt å bruke fagutdannet personell er fordi jeg tenker de har mest innsikt i temaet jeg skal fokusere på, og at de har erfaringer og kunnskap som kan være nyttig i oppgaven. I tillegg syntes jeg det var interessant å få perspektivet fra to pedagoger som begge jobber i friluftsbarnehager. Begge informantene har lang fartstid i barnehager, har sterke visjoner og meninger. Antallet personer jeg har valgt å intervju er basert på hvor mye tid jeg har hatt tilgjengelig for å gjennomføre oppgaven.

I den ene barnehagen er det gjennomført et pedagogisk opplegg knyttet til bærekraftig utvikling, og hvordan pedagogisk leder kan bruke en fantasifigur for å gjøre det interessant for barna. På grunn av Covid – 19 har jeg ikke hatt muligheten til å gjøre det samme i den andre barnehagen. Noe intervjuet vil bære preg av, da spørsmålene vil være litt ulike.

Informant 1, pedagogisk leder på småbarnsavdeling 0-3 år. Senere i teksten kalt for I1.

Informant 2, pedagogisk leder på mellomstor avdeling 3-4 år. Senere i teksten kalt for I2.

3.2 Valg av metode

Jeg ønsket å undersøke hvordan pedagogisk leder har organiserte aktiviteter innenfor tema bærekraftig utvikling i barnehagen, og hvordan det kan gjøres interessant for barna. For å finne ut av dette har jeg brukt metodene kvalitativt forskningsintervju og observasjoner i fra praksis. Hovedmålet med vitenskapelig metode er ifølge Bergsland og Jæger (2018, s. 66) å få frem informasjon og bruke faglig kunnskap til å analysere den informasjonen man får. For å få svar på problemstillingen valgte jeg kvalitativ studie da denne formen for studie gir en helhetsorientert tilnærming til fenomenet som skal studeres og det er fokus på å se sammenhenger.

I tillegg har jeg gjennomført en aktivitet sammen med barna i barnehagen under praksisperioden. Dette gjorde jeg for å erfare og prøve ut en arbeidsmetode, men også for å samle inn data til bacheloroppgaven. På forhånd av aktiviteten laget jeg en didaktisk plan (vedlegg 1). Underveis i feltarbeidet brukte jeg deltakende observasjon som metode, og i etterkant av opplegget har jeg notert flere praksisfortellinger med observasjoner når det gjelder søppelhåndtering. Bakgrunnen for valget å trekke frem observasjoner og praksisfortellinger er på grunn av det Løkken og Søbstad (2017) mener når det gjelder å bruke disse metodene i barnehagen. Når aktiviteten med fantasifigur ble presentert var barna i sine naturlige omgivelser i barnehagen, og jeg kunne fokusere på å observere hvordan barna reagerte på å få brev, tok i mot oppgaven fra fantasifiguren og om det engasjerte de. Det er nettopp slik Løkken og Søbstad (2017) mener en observasjon skal foregå, i omgivelser som er naturlige for barna. Dette kan videre knyttes opp til det Hammersley og Atkinson (1996) mener når det kommer til hvordan en deltakende observasjon foregår: *”En går inn i en situasjon som aktiv deltager og samspiller med andre, samtidig som en bruker seg selv til å analysere og forstå feltet* (Løkken, 2017, s. 55)”. Det betyr at man som forsker er instrumentet, og at man må være klar over sin egne subjektivitet og man må prøve å forholde seg til denne. Grunnen til at jeg også ønsker å ha anvende praksisfortelling er fordi jeg har laget selvlagde fortelling av barn og voksne underveis og i etterkant av feltarbeidet som vil være relevant å presentere. (Løkken og Søbstad, 2017, s. 54) Fortellingene kommer fra

situasjoner som har oppstått før, underveis og etter feltarbeidet, og er utgangspunkt for videre utvikling av kunnskap. Løkken og Søbstad (2011) sammen med Gulbrandsen og Sundnes (2004) hevder at praksisfortellinger er nødvendig og verdifulle bidrag for å øke forståelsen av for eksempel hvordan det pedagogiske opplegget blir mottatt av barna. (Løkken & Søbstad, 2001, s. 54)

3.3 Kvalitativt forskningsintervju

Kvale og Brinkmann (2015) beskriver intervju som en samtale med struktur og hensikt, men forskjellen på en samtale og intervju er at det er intervjueren som setter premissene for samtalen, kontrollerer retningen og formulerer spørsmål. Et kvalitativt forskningsintervju bør i følge Kvale og Brinkmann (2012, s. 47) inneholde faktaspørsmål og meningsspørsmål. Ved bruk av denne typen forskningsintervju søker man kvalitativ kunnskap uttrykt i et normalt språk, og målet er ikke kvantifisering. Intervjuet har som mål å få nyanserte beskrivelser av de intervjuedes livsverden gjennom ord. (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 47) I tillegg mener Løkken og Søbstad (2017, s. 104) at et intervju er en utveksling av forskjellige synspunkter og erfaringer som utvikler ny kunnskap, det handler om å innhente beskrivelser fra den som blir intervjuet, for så å beskrive og tolke det som blir fortalt.

På grunn av Covid - 19 pandemien ble intervjuet i barnehagen vanskelig å gjennomføre. Derfor laget jeg et utfyllende spørreskjema med åpne spørsmål som informantene svarte på, og sendte tilbake til meg. Jeg valgte denne løsningen fordi jeg mener det er den måten, som på grunn av pandemien gir gjennomtenkte og fyldige svar. I tillegg kunne jeg styre tema slik at det ble relevant for min problemstilling.

3.4 Etikk

Kvale og Brinkmann (2015) skriver at man må ta etiske hensyn gjennom hele prosessen av forskningsrapporten. Når det gjelder valg av tema, planlegging, intervju, analysering, verifisering og rapportering skal være gjennomtenkt i forhold til etikk. For å være sikker på at oppgaven og utførelsen blir gjort i overensstemmelse med de etiske retningslinjene som en bacheloroppgave bør inneholde skal jeg si litt om hva som menes med etikk i den sammenheng.

Når det gjelder valgt problemstilling i denne oppgaven så vil ikke det berøre etiske dilemma på et personlig, komprimerende plan, men jeg har allikevel valgt å fokusere på anonymisering, relevans, og saklighet gjennom behandlingen av kildene til oppgaven. Før intervjuet skal gjennomføres skriver Kvale og Brinkmann (2015) at det må settes spørsmålsteget ved konsekvenser rapporten har for intervjupersonene eller institusjonen den representerer når den blir offentliggjort. Jeg har under hele prosessen fokusert på å ha en åpen dialog med informantene, og de vil få muligheten til å lese oppgaven når den er ferdig. Når det gjelder behandlingen av intervjuene så er jeg oppmerksom på hvordan jeg bruker sitater, og at resultatene jeg kommer frem til kan forsvares med teori og bakgrunn i intervjuet. Samtidig er jeg forberedt på at resultatene fra informantene kan være forskjellig.

3.5 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet sier noe om resultatets konsistens og troverdighet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 211). Når det gjelder å sikre god reliabilitet har jeg hatt fokus på og ikke stille ledene spørsmål eller feiltolke svarene jeg får. Mine intervjuer bærer preg av at informantene har svart utfyllende på åpne spørsmål over mail, og på bakgrunn av det vil det være vanskeligere og feiltolke eller stille ledene spørsmål. Jeg har brukt intervju, observasjon og praksisfortelling som metode, og grunnlag for forskningen. Når disse metodene tas i bruk har jeg passet på at spørsmålene er relevante for problemstillingen og teorien jeg har benyttet meg av. Oppgaven er basert på resultater fra to intervjupersoner, observasjoner gjort i praksis og en aktivitet. Jeg tenker at dette kan føre til at oppgavens reliabilitet blir svekket, da en annen forsker kunne fått et annet resultat ved å intervju flere, gjennomført aktiviteten i flere barnehager eller brukt barnehager som har mer/mindre fokus på bærekraftig utvikling. Men jeg mener samtidig at resultatene er troverdige basert på de svarene og observasjonene jeg har fått.

Kvale og Brinkmann (2015, s. 212) skriver at validitet kan beskrives som riktighet, for eksempel om en slutning er korrekt ut fra de premisser den bygger på, eller om valget metoden er egnet til å undersøke det den er ment for å undersøke. Når det gjelder oppgavens validitet mener jeg at den er ivarettatt i de metodene jeg har benyttet meg av. Resultatene jeg har fått fra intervjuene og observasjonene gir meg svar på problemstillingen. De valgte informantene har gått igjennom svarene de avga i intervjuet, og de stemmer overens med det de ønsker å formidle. De har også fått tilbud om å lese oppgaven i sin helhet når den er ferdig.

4.0 Resultat og drøfting

Jeg har valgt å slå sammen resultat og drøfting, og delt det opp med resultat fra intervju og resultater fra observasjoner. På denne måten kommer svar på problemstillingen frem, samtidig som jeg får belyst teorien på en god måte.

4.1 Resultat fra intervjuer

Etter å ha lest intervjuene finner jeg flere fellesnevner, begge informantene kan fortelle at de har hatt, og har fokus på:

- å plukke søppel – sporløs ferdsel, fjern alle spor
- ta vare på naturen – så alle kan ha glede av den i lang tid
- aktive og engasjerte voksne skaper nysgjerrige og engasjerte barn
- fantasifigur – det skaper gode samtaler, fantasi og minner. Men, begge informantene var enige om at det trenges et stort engasjement hos personalet, en god plan og et felles mål.
- barnas medvirkning

I tillegg kan I1 opplyse om at barnehagen tidlig tok tema bærekraftig utvikling inn i årsplanen etter at det ble et eget kapittel i rammeplanen 2017. Dette har gitt I1 gode erfaringer og kunnskap, og I1 er godt opplyst når det gjelder de fire pilarene som tema bygger på.

4.1.1 Å plukke søppel – en måte å lære og ta vare på naturen

Begge informantene forteller at de plukker søppel – har sporløs ferdsel i naturen. Dette er en måte de arbeider med bærekraftig utvikling med de yngste barna i barnehagen. Begge barnehagene ligger tett på skog og naturområder, noe som appellerer til at personalet kan være gode rollemodeller, og gi barna tilknytninger til naturen. Når det gjelder å være en god rollemodell støtter jeg meg til Samuelson (2011), som mener at en god rollemodell er det viktigste når det gjelder små barn, for å gi de gode holdninger og vaner for bærekraftig utvikling. Barn speiler det de voksne i deres nære relasjon gjør og sier, det er derfor nødvendig å peke på at personalet i barnehagen også må ha gode holdninger og vaner til for eksempel søppel og avfall. Som Bergan (et al., 2019, s. 168) påpeker er søppel og avfall noe vi omgir oss med hver eneste dag, det er derfor en gylden mulighet for og stimulerer barns holdninger i praksis, når det gjelder å ta vare på naturen. Av erfaring vet man at det barn har følelser for, er det som opptar deres verden, et eksempel kan være et dyr. Barn har ofte stor kjærlighet til dyr, så hvis et barn ser en fugl som er død i skogen, og får vite at det er på grunn

av at den har spist søppel, vil barnet få et ønske om å plukke søppel i naturen så ikke flere fugler skal dø. På bakgrunn av dette ønsker jeg å trekke frem det Heggen og Langholm (2019) mener når det gjelder naturfølelsen og tilknytningen hvert enkelt barn har til naturen. Det er disse følelsene og den tilknytningen som barna får i tidlig alder, som gjør at de ønsker å bidra til en bærekraftig utvikling.

Så hvordan kan personalet sørge for at barn får naturfølelse og tilknytning til naturen? Begge informantene mener at aktive og engasjerte voksne er det som skaper nysgjerrige og engasjerte barn. I rammeplanen (2017) står det skrevet at barnehagen skal bidra til læringsfellesskap der barna skal få bruke hele kroppen og alle sine sanser i læringsprosesser. Jeg forstår dette på samme måte som Sageidet (2019), hvordan personalet svarer spørrende og undrende barn er avgjørende for deres dannelsesprosess og læring. Dette kan også ses i sammenheng med det Vygotskij (2001) mente når det gjaldt samspill mellom mennesker, og hvor avgjørende det er for all form for læring. De fleste barn har forskjellige forutsetninger og oppvekstvilkår, det er derfor ikke gitt at alle barn retter sin oppmerksomhet mot naturens mangfold og fenomener. Det blir her viktig at pedagogisk leder veileder personalet, slik at alle barna på avdelingen får positive opplevelser og lærer. Ikke minst er det viktig at personalet tar barns interesser, initiativ og nysgjerrighet på alvor. Dette stemmer overens med det Siraj – Blatchford (2009) mener om at personalet må spille en aktiv rolle i barns læringsprosesser. På bakgrunn av at interesse, initiativ og nysgjerrighet må tas på alvor når det gjelder barns læring, er det viktig å trekke barns medvirkning inn i planleggingen av det pedagogiske opplegget.

I en hektisk barnehagehverdag er det viktig å ta seg tid til de formelle lærings situasjonene som oppstår langs stien når barn et barn er nysgjerrige. Undringen de voksne gjør sammen med barna og samtalene som oppstår er vel så viktige som alle de planlagte lærings situasjonene. Naturen gir rom for å utvikle språket, konsentrasjonen og eventuelle sosiale utfordringer hos barna, Nordahl og Midsund (2009) mener derfor at læring i naturen er essensielt. I situasjoner barn opplever i naturen tar det med seg erfaringer og mestringsfølelse, og i tillegg vil det ha fått en begynnende forståelse av økologi, artskunnskap og hvordan ta vare på naturen. Barna lærer ved bruk av sansene sine, denne måten å arbeide på har Sageidet (2019) oppgitt som en metode for pedagogisk arbeid.

Når det kommer til spørsmålet *hvordan har du opplevd at en fantasifigur har gjort bærekraftig utvikling interessant eller ikke interessant for barnegruppen?* Har informantene svart forskjellig, I1 har hatt et opplegg på avdelingen gjennomført av student (som kommer frem under punktet 4.2). Mens I2 ikke rakk å ha besøk av studenten før Covid - 19. På spørsmålet svarer I1 at det å introdusere en fantasifigur for å få barns interesse, deltakelse og engasjement, er en måte å arbeide på som I1 har gode erfaringer fra. Fantasifiguren ble oppfunnet på bakgrunn av at barna var opptatt av krokodiller, og fikk deretter navnet Arne Krokodille. I tillegg sendte fantasifiguren fantasi - initierte brev og ba om hjelp til å holde naturen ren for søppel. Denne formen for å arbeide med tema bærekraftig utvikling er inquiry - basert og bygger på barns medvirkning. Det skaper ifølge Sageidet (2019) barn som føler seg verdsatt med en viktig oppgave, det skaper nysgjerrighet og spørsmål til om det for eksempel kommer flere brev. Sammen med personalet i barnehagen kan barna sende brev tilbake med dokumentasjon på at oppgaven er gjennomført, og pedagogisk leder kan spille videre på ideen å sende flere brev. Denne måten å arbeide faglig på, tar utgangspunkt i barns interesser og medvirkning.

Et annet resultat som var forskjellig hos informantene var på spørsmålet *kjenner du til de 4 pilarene for bærekraftig utvikling?* Hvor informant I1 svarer god kunnskap og I2 til dels kunnskap. De fire bærekraft pilarene tar for seg økologisk, sosial og kulturell, økonomisk og politisk bærekraft, og er det FN kaller for Good Governance - pedagogisk virke. I overført betydning betyr det barns deltagelse og medvirkning i egen hverdag. For at noe skal være bærekraftig må det befinne seg i skjæringspunktet mellom alle fire, og det er spesielt lagt vekt på barns medvirkning. Pedagogens rolle knyttes opp i mot pedagogiske metoder for å lære barn om sammenhenger for bærekraftig utvikling og legger stor vekt på at barn tidlig må få en tilknytning til naturen.

En av aktivitetene begge informantene nevner er å plukke søppel, som jeg tidligere har vært inne på. Jeg ønsker nå å sette denne aktiviteten i lyset av teorien om de fire bærekraft pilarene. Er det å plukke søppel i skjæringspunktet mellom alle fire? Den første pilaren tar for seg økologi, og handler om å ta vare på naturmiljøet. Aktiviteter som å plukke søppel i naturen gir barna innsikt i arts mangfold og samspill i naturen. Det bidrar også til å gi barna relasjoner til naturen, og et ønske om å verne om den. Heggen og Langholm (2019) påpeker at det er naturfølelsene, kunnskap om naturen og følelsen av tilknytning som er forutsetninger

for at barn blir miljøbevisste som voksne. Når vi nå videre skal se på økonomi som pilar er også her søppelplukking en måte å redusere forbruket på. Mennesker kaster alt mulig, og ved hjelp av kreativiteten kan man bruke søppel til å lage noe nytt. Som for eksempel en fuglekasse, som igjen kan være en måte barna lærer om fugler. Når vi arbeider tverrfaglig bruker vi flere av fagområdene i rammeplanen samtidig. Den sosiale og kulturelle pilaren tar i hovedsak for seg at vi skal ivareta menneskers ve og vel i et inkluderende fellesskap. Målet er at barna skal få medvirke til egen hverdag, hvor de skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Plukke søppel er en god start på hvordan de skal lære dette, i tillegg til at aktiviteten kan legges opp slik at den er på barns premisser. I følge Anne Trine Kjørholt (2010) har barns status endret seg betraktelig de siste årene, og det forventes at pedagogisk leder gir barn ansvar og lar de ta del i beslutninger de er rustet til å ta. Et godt styresett og den politiske pilaren i barnehagesammenheng styres i Norge av det pedagogiske virket. Heggen (2015) mener barns medvirkning og deres deltakelse i samfunnet bør løftes frem. Det er derfor viktig å gi barna rom for å komme med ideer, fantasier og aktiviteter. På den måten kan pedagogisk leder bruke barns medvirkning og deltakelse i utformingen av det pedagogiske opplegget. Som leder skal man være et godt forbilde og en god rollemodell for barna, men også personalet. Søppel plukking er en aktivitet som kan ta utgangspunkt i barnas interesser og medvirkning, for å motivere og engasjere. Denne aktiviteten er i skjæringspunktet på alle fire pilarene, og er derfor i følge Heggen (2015) innenfor tolkningen av hva som er bærekraftig utvikling.

4.1.2 Barns medvirkning

Informantene sier begge noe om barns medvirkning, men utdyper det lite når det kommer til hvordan de gjør det i praksis. En metode Sageidet (2019) kaller *inquiry - læring* bygger på at barna i fellesskap er medvirkende og aktive når det gjelder prosessen og hva som skal være innholdet. Jeg tolker svarene til informantene dit hen at de ønsker å ha barns medvirkning sentralt, men at de i liten grad bruker metoder som for eksempel *inquiry-læring* i arbeidet med bærekraftig utvikling. Denne metoden går videre ut på at pedagogisk leder og de voksne på avdelingen går sammen med barna inn i en prosess som tar for seg oppdagelse, undring, utforskning, undersøkelse, eksperimentering, samspill og læring. Måten å arbeide på stemmer overens med det Piaget, Vygotsky og Dewey mente om at små barn er små forskere, problemløsere og verdens oppdagere (Sageidet, 2019, s. 58). Sageidet (2019) påpeker at når det kommer til bærekraftig utvikling er evnen til å være kreativ og problemløsende viktig, det

er derfor avgjørende at pedagogisk leder legger til rette for *inquiry-læring*, barns medvirkning, gode holdninger og sørge for at personalet har kompetanse på området.

4.2 Resultat fra observasjoner

Resultatene fra observasjoner gjort på avdelingen til I1 blir presentert som praksisfortellinger med egne navn, og vil bli drøftet med relevant teori, og egne refleksjoner. Praksisfortellingene mine er i kursiv for å lettere skille de fra teksten.

4.2.1 Krokodiller

Praksisfortelling 1 er fra observasjoner gjort på småbarnsavdeling. Observasjonene utspiller seg både i innemiljøet og utemiljøet, og er sammensatte fortellinger fra forskjellige dager. Krokodiller var en stor interesse blant alle barna, og dannet derfor grunnlaget for både utviklingsarbeidet i praksis og bachelorprosjektet.

Nils 2,4 år sitter på gulvet og peker på bildene pedagogisk leder har teipet fast. Det er tydelig at krokodillen er favoritten, uansett hva de voksne på avdelingen peker på, gjentar Nils 2,4 år "kokodille". To av de andre barna på avdelingen har en parallell lek med hver sin krokodille lekefigur. De beveger seg på gulvet som to krokodiller, smiler og ler. Mens Nils 2,4 år har sittet på gulvet har Klara 2,6 og Aurora 2,5 også fått oppmerksomheten opp for bildene på gulvet, som for øvrig er av flere reptiler. Men også de er mest interessert i "kokodille", og de elsker når barnehagelæreren lager litt skummel lyd og klapper hendene sammen mot kroppen deres, som det skulle vært krokodille munnen som spiste de. Leken ute i skogen og i nærmiljøet er også preget av krokodiller, hva den spiser - hvor den bor - har den foreldre eller søsken - svømmer den i bekken og mye mer. Alle synes det er spennende når en voksen leser boken om krokodiller, og blar alltid opp på siden hvor krokodillen er i dyreboken.

Denne praksisfortellingen er et godt utgangspunkt for hvordan man kan bruke barns medvirkning i planleggingen av det pedagogiske opplegget. For å oppnå et lærende fellesskap skal barnas nysgjerrighet og interesser være tilstede, og en måte å oppnå dette på er ved å observere hva som rører seg i barnegruppen. På bakgrunn av observasjonene som er presentert i praksisfortellingen ble fantasifiguren Arne Krokodille født og brev ble sendt til barnehagen med oppgaver de måtte hjelpe til han med. Barn som får slike oppgaver føler seg

verdsatt, de blir nysgjerrige og uten at de vet det selv, tar de ansvar som øko-borger ved å holde naturen ren for søppel. Aktiviteter som å plukke søppel gir en begynnende forståelse for bærekraftig utvikling, og disse aktivitetene trigger barns nysgjerrighet for å få vite mer om tema. Fantasi – initierte brev hvor oppgaver blir tildelt barna krever at de voksne er engasjerte, ivrige og nysgjerrige sammen med barna. Denne metoden å arbeide med bærekraftig utvikling er inquiry-basert og er en av Sageidets (2019) pedagogiske metoder å arbeide med tema på.

I følge Lillemyr (2012) skal leken være sentral hos alle barn, og lek som fenomen har mange forskjellige funksjoner. Sett i forhold til en fantasifigur kan man si at barnet ” er i leken ” som betyr at leken blir en væreform som barnet har tilgang til. Denne formen for lek er preget av hit og dit – bevegelser og er en paratelig tilstand der innfall, fantasi, følelser og fleksibilitet får utfolde seg. Når barnegruppen fikk lest opp brevet gikk de rett inn i rollen som ” Krokodille Arne´s hjelpere ” og flere av barna brukte fantasien sin når vi fant søppel. Kanskje kunne vi lage huset til Arne Krokodille av takrennen vi fant i skogen eller kunne vi ha laget en gryte med plast til middag? Steinsholt (1998) påpeker at barna blir grepet av en situasjon, og igjennom leken skaffer seg erfaringer og gjør seg kjent med omgivelsene rundt. Dette erfarte jeg både underveis på turene, men også senere i praksisperioden. Hver gang vi gikk på tur spurte barna om vi skulle hjelpe Arne Krokodille å plukke søppel, og de gikk rett tilbake i rollen som hans hjelper. Personalet på avdelingen var engasjerte, nysgjerrige på det man fant og de motiverte barna underveis. På mine 5 uker gikk det ikke en tur uten at vi plukket søppel på barnas initiativ. Det er jo også det Kasin (2019) sier, medvirkning betyr nettopp det, å medvirke. Så når barna plukker søppel på eget initiativ tar de valg ut i fra at personalet har vært gode rollemodeller, gitt de erfaringer og naturopplevelser, som igjen gjør at de har et ønske om å ta vare på naturen.

Det er forskjellige lovverk barnehagen må følge, deriblant barnehageloven (2005) og rammeplanen (2017). I rammeplanen (2017) står det blant annet at barnehagen har en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for et mer bærekraftig samfunn, og i barnehageloven (2005) står det at vi i barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskap og ferdigheter. Så sett i lyset av disse to utsagnene, og sammen med at Askeland (2011) mener at grunnlaget for holdninger og vaner hos mennesker etableres i tidlige barneår. Tolker jeg det å bruke en

fantasifigur for å skape engasjement og nysgjerrighet for søppelplukking som en bærekraftig utviklende aktivitet. Dette stemmer også overens med det Chawla (2006) mener om positive naturopplevelser og at gode rollemodeller er en av de viktigste faktorene i barndommen. Samtidig som denne aktiviteten med fantasifigur gir pedagogisk leder muligheten til å utvikle videre arbeid med hjelp av Arne Krokodille.

4.2.2 Se det er boss

Praksisfortelling 2 er fra en av de siste dagene i praksis, av Alva 1,8 år som finner søppel inne på barnehagens område. Dette er da 5-6 måneder etter første gang jeg introduserte barna for tema bærekraftig utvikling, plukking av søppel og krokodillen Arne.

Vi har vært på tur, lekt, spist mat på bålet og plukket søppel i nærområdet. Når vi kommer tilbake til avdelingen er det hviletid, også lek på uteområdet til barnehagen. Når vi er ute denne ettermiddagen sitter jeg og leser bok for to andre barn, da Alva 1,8 år kommer ivrig løpende bort til meg. Hun prikker meg på armen, og viser stolt frem det hun har i hånden. Det er en liten papirbit, men stor nok til at hun hadde funnet den. Hun sier videre ” SE, det er boss ” , og drar meg litt forsiktig i armen. Jeg forklarer de andre barna at jeg er snart tilbake, skal bare hjelpe Alva 1,8 år. Hun drar meg mot søppelkassen med et smil om munnen, tar papirbiten opp i søppelkassen og sier ” sånn ” . Hun løper smilende bort fra meg, med de korte beina sine så fort hun kan tilbake til bøtten sin.

Denne praksisfortellingen er et godt eksempel på at barna på avdelingen har fått en tilknytning til naturen, og de har fått naturfølelse som Heggen og Langholm (2019) mener må være tilstede for at barn skal ha lyst til å ta vare på naturen. Videre gir rammeplanen (2017) noen tydelige retningslinjer for at personalet skal legge til rette for naturopplevelser og bruke naturen som en arena for lek, undring, utforskning og læring. Alva 1,8 år har samme dag hatt en god naturopplevelse og skiller ikke uteområdet i barnehagen fra naturområdet hun tidligere på dagen plukket søppel i fra. Det eneste hun er opptatt av er å ta papirbiten vekk, for den skal ikke være ute på hennes lekeplass. Slike spontane lærings situasjoner bør utnyttes, og følges opp av den voksne. På den måten føler barnet seg både sett og hørt for noe hun eller han synes er viktig. Som i denne situasjonen var en papirbit. De voksne på avdelingen har imidlertid gjort en god rollefigur når det gjelder å inspirere barna, både igjennom handling og samtale. For at personalet i barnehagen skal ha muligheten til å inspirere barna og svare på spørsmål,

påpeker Carson (1956) at nøkkelen er nok kunnskap om tema. På den måten kan den ansatte undersøke tema videre med barna, stimulere barnas nysgjerrighet der og da, og i tillegg kan den ansatte på egenhånd utforske tema videre.

5.0 Avsluttende drøfting og konklusjon

Problemstillingen i oppgaven er *Hvordan kan du som pedagogisk leder skape interesse for bærekraftig utvikling i barnehagen?* Gjennom intervjuet og observasjoner fra barnehagen fant jeg ut at pedagogisk leder har et ansvar for å gi barna gode naturopplevelser og en tilknytning til naturen. Samtidig har pedagogisk leder en viktig oppgave som rollemodell for barna og de ansatte på avdelingen, slik dannes det gode holdninger og vaner for bærekraftig utvikling.

Igjennom oppgaven har jeg belyst flere metoder for å lære barn om sammenhenger for bærekraftig utvikling, og uavhengig av hvilke metoder pedagogisk leder velger å bruke er det noen fellestrekk: det å skape et lærende felleskap, arbeide tverrfaglig med fagområdene i rammeplanen og planlegge det pedagogiske opplegget i lyset av barns medvirkning og interesser. For at barn skal ha et ønske om å ta vare på naturen, bidra til bærekraftig utvikling og ha et ønske om å bli miljøbevisste voksne, må barnehagen gi barn følelser og tilknytninger til naturen i tidlig alder. Videre skal de bærekraftige aktivitetene pedagogisk leder planlegger være i skjæringspunktet av de 4 pilarene. Ut i fra svarene jeg fikk i intervjuene vil jeg trekke frem at man selv har et ansvar for å tilegne seg ny kunnskap om tema, og ikke minst den kunnskapen man trenger for å utføre det pedagogiske arbeidet som forventes.

Som pedagogisk leder kan verktøy observasjon brukes for å kartlegge hvordan skape interesse for tema bærekraftig utvikling. I mitt tilfelle ble Krokodillen Arne skapt, og ut i fra praksisfortelling 2 kan det tolkes dit hen at barna har følt seg verdsatt, de har blitt nysgjerrige, og de har fått et ønske om å holde naturen ren – de tar et ansvar som samfunnsborgere.

Samtidig bygger det pedagogiske opplegget med Krokodillen Arne på at barn blir grepet i en situasjon og igjennom leken tilegner seg erfaringer og blir kjent med omgivelsene rundt seg. Et opplegg med fantasifigur krever at de voksne på avdelingen er engasjerte og nysgjerrige, men også at de motiverer barna underveis og i etterkant. Barn speiler sine nærmeste relasjoner, og de som jobber i barnehage må derfor til en hver tid være gode rollemodeller, både i planlagte og uformelle læringssituasjoner.

Min konklusjon er derfor at pedagogisk leder må engasjere personalet i tema bærekraftig utvikling, slik at de har nok kunnskap på området. På denne måten vil de ansatte på avdelingen føle seg som en del av et felleskap, og du som pedagogisk leder vil få et team med engasjerte voksne, som igjen skaper nysgjerrige og engasjerte barn. Videre vil jeg trekke frem at barns interesser, initiativ og nysgjerrighet må tas på alvor når det gjelder barns læring. Det er viktig å ta med barns medvirkning i planlegningen av det pedagogiske opplegget, både fordi det står i lovverket, men også for at barna skal føle seg verdsatt og som en del av et større felleskap. Helt til slutt vil jeg påpeke at leken skal være sentral hos alle barn, det er derfor viktig at pedagogisk leder bruker lek som fenomen i det pedagogiske arbeidet.

6.0 Litteraturliste

Askeland, L. & Sataøen, S.O. (2016). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (3. utg). Oslo: Gyldendal

Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager. (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergan, V. & Bjørndal, K. E. W. (Red.). (2019) *Bærekraft i praksis i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bø, I., & Helle, L. (2002). *Pedagogisk ordbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Biesta, G. (2011). The Ignorant Citizen: Mouffe, Rancière, and the Subject of Democratic Education. *Studies in Philosophy and Education*, 30, s. 141 – 153. DOI : 10.1007/s11217-001-9220-4

Buaas, E. H. (2012). *Med himmelen som tak; Uterommet som arena for skapende aktiviteter i barnehage og skole* (utg. 1). Oslo: Universitetsforlaget.

Chawla, L. (2006). Learning to love the natural world enough to protect it. *Barn*, nr. 2, s.35-39.

Davis, J.M. (2014). Examining early childhood education through the lens of education for sustainability. Revisioning rights. I: J.M. Davis og S.Elliot (red.), *Research in Early Childhood Education for Sustainability*. New York: Routledge.

Haugen, A.S. Heggen, M. P. Langholm, G. Syed. B. F. & Kasin O. (Red.). (2019). *Bærekraftig utvikling. Pedagogiske tilnærminger i barnehagen* (utg. 1). Bergen: Fagbokforlaget

Hammer, A. S. E. (2012). Undervisning i barnehagen? I E. Ødegaard (Ed.), *Barnehagen som dannelsesarena*, s. 223-224. Bergen: Fagbokforlaget.

Heggen, M. P., Sageidet, B. M., Goga, N., Grindheim, L. T., Bergan, V., Kremping, I. W., ... Lynngård, A. M. (2019). Children as eco – citizens. *Nordina*, 15 (4), 396-974. <https://doi.org/10.5617/nordina.6186>

Heggen, M.P. (2015). Bærekraftig utvikling i norske barnehager – et spørsmål om naturfølelse? I: B.O Hallås & G. Karlsen (Red.), *Natur og danning: profesjonsutøvelse, barnehage og skole* (s. 119- 133). Bergen: Fagbokforlaget.

Kjørholt, A. T. (red.). (2010). *Barn som samfunnsborgere – til barns beste?* Oslo: Universitetsforlaget.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Langholm, G. (Red.). (2014). *Forskerfrøboka, barn og natur*. Bergen: Fagbokforlaget.

Lillemyr, O, F. (2012) *Lek på alvor* (3. Utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.

Louv, R. (2005/2008) *Last child in the woods: Saving our children form nature-defict disorder*. Chapel Hill: Algonquin Books.

Løkken, G. & Søbstad, F. (2017) *Observasjon og intervju i barnehagen* (4 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Myrstad A., Sverdrup T. & Helgesen M. B. (Red.). (2018) *Barn skaper sted, sted skaper barn* (utg. 1). Bergen: Fagbokforlaget.

Odegard, N. (2015). *Gjenbruk som kreativ kraft*. Oslo: Pedagogisk forum.

Rasmussen, T, H. (Red.). (2014). *På spor etter lek - lek under moderne vilkår*. Bergen: Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet. (2017). Rammeplan for barnehagen innhold og oppgaver.

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling (1987): *Vår felles framtid*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.

Figur 1. Hentet fra: <https://blogg.hvl.no/educationforsustainability/a-vaere-og-bli-okoborgere/>. Den 21.04.2020

Vedlegg 1 – Didaktiskplan, søppelplukking med samlingsstund

1. Mål

Det overordna målet med denne aktiviteten er at barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold, og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barna skal få lære at bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag skal få dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å få dekket sine. Denne aktiviteten skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden. (Rammeplanen, 2017)

Ved å ha denne aktiviteten ønsker jeg at barna skal få kjennskap til hvordan de kan påvirke samfunnet og verden til å bli bedre. Det er gjennom arbeid med barna i barnehagen at vi kan oppmuntre til å medvirke i egen hverdag og utvikle en deltakelse i samfunnet. Vi voksne skal være gode eksempler for barna, slik at de får en begynnende forståelse av hva det vil si å *ta vare på naturen og handle bærekraftig*.

2. Rammefaktorer

- 3 voksne + en student og 10 barn i alderen 2år
- Tid samlingsstund: 10-15 minutter
- Tid bossplukking: 60 minutter (se på vær og vind, og interessen til barna)
- Utstyr: Stoff bosspose, plastikkhansker, boss til å vise frem til barna under samling, brev fra krokodillen.

3. Forutsetninger

Jeg ønsker å holde samlingen inne på det lille rommet, hvor det er muligheter for at de to yngste på avdelingen også kan være med under samling (om det er ønskelig) og at de kan gå ut med en voksen om de ikke sitter i ro. Videre ønsker jeg å få alles oppmerksomhet og skape en interesse for det vi skal gjøre når vi går på tur. Derfor har jeg valgt å skrive et brev som er sendt fra krokodillen til oss på avdelingen. Barna på avdelingen er veldig interessert i krokodillen så ved å ta med den inn i bossplukkingen håper jeg barna blir interessert og har lyst til å plukke boss for å hjelpe den med å holde naturen ren for boss. Har valgt og holde

samlingen og oppgaven å plukke boss rett til de eldste på avdelingen, da de har en større forståelse og et bredere ordforråd enn de minste.

Barnehage har bærekraftig utvikling som fokus område denne måneden og jeg har derfor valgt å ta for meg ”bærekraftig utvikling mot et bærekraftig samfunn” i årsplanen deres på hvordan de jobber med dette fokusområdet. I årsplanen står det:

”Sammen skal barn og voksne tilegne seg kunnskap og erfaringer om at alt og alle er en del av naturen og verden vår; en del av helheten. Bærekraftig utvikling innebærer refleksjon, utvikling og danning rundt grunnverdier i livet som omhandler å ta vare på seg selv og andres liv i fellesskap.”

4. Innhold og arbeidsmåter

Hva	Hvordan	Hvorfor
Samling – Tema er boss og bossplukking	Vi sitter i ring, med voksne plassert rundt sammen med barna. Jeg vil vise frem boss, snakke om boss og stille noen enkle spørsmål. Før jeg leser brevet fra krokodillen	Det viktigste med dette arbeidet er å innarbeide gode holdninger hos de voksne og barna. Jeg har også et ønske om at barna på lang sikt skal lære å ta vare på naturen og se verdien av en ren natur.
Vi går på tur og plukker boss	Vi tar med oss to eller flere grønne stoffposer og plastikkhansker på tur. De voksne må se etter boss sammen med barna, prate med dem og være engasjerte. Gode rollemodeller.	I rammeplanen står det <i>”at opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling.”</i> (Rammeplanen, 2017.) Dette punktet i rammeplanen er vi med på å oppnå når vi tar vare på

		nærmiljøet vårt og sørger for at det er et hyggelig sted både for oss og andre å være.

5. Improvisasjon (endringer underveis og eventuelt hvorfor)

Tanker til videre arbeid:

- Når turen er avsluttet og bosset er plukket er en videre tanke å ta vare på bosset, hvis noen av de voksne på avdelingen tenker at vi kan lage noe av til neste uke. Hvis vi ikke finner noe spesielt eller finner noe mye boss sortere vi det og kaster det når vi kommer tilbake i barnehagen. Dette kan gjerne barna være med på, slik at de ser hvor bosset skal etter det er plukket.
- Tanken om en plakat er også der. Både for at det er en fin måte å vise frem det pedagogiske arbeidet på avdelingen. Men også slik at barna kan se seg selv, og foreldre kan bli minnet på at de også kan plukke boss når de er utenfor døren.

6. Vurdering (reflekter over gjennomføringen, måloppnåing og hva som kunne vært gjort annerledes)

Hvordan var gjennomføringen?

Nådde vi målet med aktiviteten?

Hva kunne vi gjort annerledes og hvorfor?

7. Litteraturliste

- Årsplanen til barnehagen
- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan>

Vedlegg 2 – Intervjuguide 1

1. Hvordan vil du jobbe med bærekraftig utvikling med de yngste barna i barnehagen?
Kom gjerne med konkrete eksempler til aktiviteter.
2. Har du erfaring og kunnskap til arbeid med bærekraftig utvikling i barnehage
3. Hvordan kan du og personalgruppen på avdeling gjøre bærekraftig utvikling interessant for barn i alderen 0-3 år?
4. Hvilket utbytte tenker du at barna får av kunnskap om bærekraftig utvikling i tidlig alder?
5. Kjenner du til de 4 pilarene for bærekraftig utvikling? Hvis ja. Har du noen konkrete eksempler til aktiviteter som kan knyttes til disse?
6. Hvordan har du opplevd at en fantasifigur har gjort bærekraftig utvikling interessant eller ikke interessant for barnegruppen?
7. Hvordan vil du beskrive barnas opplevelse av å drive bærekraftig utvikling før og etter at fantasifiguren Arne Krokodille ble presentert for barnegruppen?
8. Hvilken funksjon tenker du at en slik figur har i forhold til det faglige arbeidet med barn? Både fordeler og ulemper.

Vedlegg 3 – Intervjuguide 2

1. Hvordan vil du jobbe med bærekraftig utvikling i barnehagen? Kom gjerne med konkrete eksempler til aktiviteter.
2. Har du erfaring og kunnskap til arbeid med bærekraftig utvikling i barnehage?
3. Hvordan kan du og personalgruppen på avdeling gjøre bærekraftig utvikling interessant for barn i alderen 0-3 år? Kom gjerne med eksempler.
4. Hvilket utbytte tenker du at barna får av kunnskap om bærekraftig utvikling i tidlig alder?
5. Kjenner du til de 4 pilarene for bærekraftig utvikling? Hvis ja. Har du noen konkrete eksempler til aktiviteter som kan knyttes til disse?
6. Har du før arbeidet med utgangspunkt i en fantasifigur for å gjøre et tema interessant eller ikke interessant for barnegruppen? Hvis ja, forklar. Hvis nei, er dette en arbeidsmåte du kunne tenkt deg å bruke?
7. Hvilken funksjon tenker du at en slik figur har i forhold til det faglige arbeidet med barn? Både fordeler og ulemper.